

14. Богдан Кінаш. Класифікація, утворення та вживання (діє)прикметників науково-технічного змісту / Українська термінологія і сучасність: Зб. наук, праць. Вип. I / Відп. ред. Л.О. Симоненко. - К., 2001. - С. 56-58.
15. Горпинич В.О. Українська морфологія: Навчальний посібник. - Дніпропетровськ, 2000. - 364с.
16. Онуфрієнко Г.С. Фахова термінологія як національна лінгвомодель системи фахових понять у науковому інформаційному просторі (на матеріалі джерел української правничої термінографії) // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. - Вип. 2. - Запоріжжя, 1999. - С. 235-251.
17. Онуфрієнко Г.С., Руколянська Н.В. Українська мова в комплексних завданнях для юристів: навчальний посібник / За заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. - Запоріжжя, 1998. - 280с.
18. Онуфрієнко Г.С., Таранова Н.В. Українська мова в тестових завданнях для юристів: Поглиблений курс. Навчальний посібник / За заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. - Запоріжжя, 1999. - 404с.
19. Онуфрієнко Г.С. Іншомовні дериваційні ресурси в українській юридичній термінології // Ономастика і апелятиви. Збірник наук, праць. - Вип. 16. - Дніпропетровськ, 2002. - С. 161-166.

ФОРМУВАННЯ МОНО- ТА БІЛІНГВАЛЬНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ КУРСАНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

Онуфрієнко Г.С.

доктор філософії
у філологічних науках, доцент
Запорізького юридичного
інституту МВС України

Пазюк Н.В.

викладач кафедри
українознавства та культурології
Запорізького юридичного
інституту МВС України

Сучасним етапом підготовки фахівців в Україні і для України актуалізовано відповідальне завдання - формувати комунікативну компетенцію на матеріалі мови спеціальності, що віддзеркалює вимоги до *homo eloquens* у галузі інтелектуальної та професійної діяльності, де «мова/мовлення виступає засобом створення та виявлення ієрархії цінностей в індивідуальній картині світу» [1]. При цьому лінгводидактична орієнтація на мовну особистість вимагає від традиційної методичної тріади «знання-уміння-навики» поступитися цільовому моделюванню, згідно з яким вихідним моментом є кінцевий результат навчання, а саме: перелік готовностей мовної особистості до мовленнєвої дії різного ступеня складності, що потребує повноцінної риторичної освіченості та гармонізації особистості, здатної мовленнєвими діями вдосконалювати і себе, і суспільство.

Світоглядний потенціал гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти інтегровано впливає на духовне гартування особистості через творчу трансформацію ідей у стійкі духовні утвори - погляди, переконання, ідеали, ціннісні орієнтири. Фахівець третього тисячоліття має бути прикладом і високого професіоналізму, і загальної освіченості, і внутрішньої вихованості. Фундамент професіоналізму гуманітаріїв формується кількома важливими чинниками, а саме: фаховою компетенцією (точне й вміння оперувати складовими професії); комунікативною компетенцією (культурою моно-, бі- та полілінгвального спілкування в усній і писемній формах); мовною компетенцією (знання мови фаху, у тому числі й термінологічною компетенцією) та культурологічною компетенцією.

Пізнавальна діяльність на аудиторних заняттях з гуманітарних дисциплін має відбуватися в діалектичній єдності з виховним процесом, спрямованим в умовах демократизації й гуманізації нашого суспільства на формування українського національного світогляду. На заняттях з лінгвокультурологічної дисципліни «Риторика» формуванню такого важливого компонента світогляду, як ідеали, має надаватися найсерйозніша увага. Так, зокрема, курсанти (студенти), знайомлячись з поняттям «риторичний ідеал», визначають особливості слов'янського риторичного ідеалу (діалогічність за змістом, переко-

нуючий характер, позитивна онтологічність) та прогнозують, спираючись на наукову літературу, чинники і перспективи гуманізації національної логосфери.

Навчання та виховання високоосвіченого й освіченого фахівця - основна вимога часу. Розбудова незалежної України, утвердження самобутності культури та освіти, виконання важливих завдань, покладених на вищу школу, надають особливого значення саме нетрадиційним методам і засобам навчання, оскільки допомагають реалізувати творчий потенціал кожного курсанта (студента) як окремого індивідуума, розкрити його інтелектуальні можливості й навчальні перспективи. У цьому контексті важливою справою національного відродження стає піднесення культури мови суспільства, передусім у молоді, для якої державна мова слугуватиме в межах держави Гарантом професійного взаєморозуміння. Отже, національна вища школа у третьому тисячолітті, спираючись на гармонійне поєднання традиційних та новітніх методів навчання, має формувати в молоді і моно-, і бі-, і полілінгвальну мовну компетенцію, що доцільно і реально здійснювати під час навчальних ігор на аудиторних заняттях.

Про навчальні можливості ігор відомо ще за давніх часів, зокрема з періоду існування Давньої Греції. Рольова гра як елемент навчання використовувалася давніми філософами Сократом та Платоном під час бесід, пізніше вона набула особливої актуальності при розробці методики опанування іноземної мови. На сьогодні навчальну ділову (рольову) гру визнано одним із продуктивних засобів навчальної діяльності й під час опанування навчального матеріалу з інших дисциплін, що формують комунікативну компетенцію у майбутнього фахівця.

Розробляючи і впроваджуючи нові та найбільш ефективні методи навчання [2-6], викладацький колектив кафедри українознавства та культурології ЗЮІ МВС України дійшов висновку про лінгводидактичну доцільність тестових [7] і комплексних [8] завдань з мовних та культурологічних дисциплін, ділових (рольових) ігор [9], алгоритмічних приписів [10] тощо. Творчим колективом викладачів кафедри розроблено методику, апробовано та впроваджено в навчальний процес ряд навчальних ділових (рольових) ігор [11-15], які, будучи зорієнтованими на активізацію теоретичних знань, умінь та практичних навичок курсантів (студентів), сприяють поглибленню професійної підготовки, розвитку індивідуальних творчих здібностей, комунікативної та мовленнєвої культури і проєктують той зв'язок теорії з практикою, що є одвічною темою досліджень науковців.

Ділова гра на практичних заняттях з навчальної дисципліни «Риторика» у межах відомих складів вищої юридичної освіти мотивує також і комунікативну, і мовленнєву діяльність, адже майбутні слідчі, дізнавачі опиняються в таких професійних ситуаціях, за яких актуалізується необхідність запитувати, з'ясувати обставини пригоди або скоєного злочину, доводити, давати відповіді на запитання тощо. Саме у такий спосіб курсант (студент) може самостійно розвинути індивідуальні особливості характеру, свої творчі здібності, які почасти не виявляються під час традиційних практичних і семінарських занять, і це, безумовно, сприяє уникненню інтерференційних мовних/мовленнєвих помилок, які поширені з об'єктивних причин у південно-східному регіоні України.

Рольова гра на практичних заняттях з «Риторики» має комплексну мету: навчити курсантів вільно, природньо поводитися за будь-якої комунікативної ситуації, сформувати та розвинути в них бі- та полілінгвальну особистість, що виявляється не тільки у вільному володінні кількома мовами, але й в умінні вільно мислити засобами кількох мов, бо, як відомо, немає мови без мислення і немає мислення без мови.

В основі ділової (рольової) гри лежать загальноігрові моменти: підготовчий етап, розробка ролей, ситуації, рольові дії, хід гри. Якщо такі елементи можна застосувати у будь-якій аудиторії, то в умовах відомчого вузу з'являються елементи, характерні тільки для цього виду ігор: моделювання умов професійної діяльності, що наближені до реальних, та імітування самої професійної діяльності. Проблема ділової гри для досягнення своєї мети обов'язково повинна відображати один із ключових компонентів майбутньої професійної діяльності курсантів (студентів), що пов'язане з необхідністю набуття ними професійних навичок та умінь, власного досвіду оптимального та ефективного використання знань.

Ділова (рольова) гра має поступово готувати курсантів (студентів) до сприйняття більш складного навчального матеріалу, тобто моделюється за схемою: просте ускладнене складне. На першому етапі доцільно пропонувати ігри, побудовані на матеріалі прослуханих й опанованих лекцій, окремого навчального блоку, завдань для самостійної роботи тощо. Такою, наприклад, є рольова гра «Допитливі, кмітливі, критики».

Наступним етапом можна вважати таку ділову (рольову) гру, як «Досудове слідство», яка спроектує зв'язок із навчальними фаховими дисциплінами, що опановуватимуться на старших курсах. Саме під час такої рольової гри виявляється рівень володіння курсантами (студентами) не тільки державною, але й російською мовами, бо під час допиту Чи-то свідка, чи-то потерпілого, підозрюваного можна створити ситуацію, коли допитуваний володіє тільки однією (наприклад, російською) мовою. Для студентів старших курсів доцільно запропонувати гру «Судовий процес», на якій студенти спроможні самі скласти фабулу кримінальної, цивільної, адміністративної справи тощо, підготувати й вигосити (можливо, й різними мовами) промови прокурора, адвоката, свідка, підсудного тощо. Особливу увагу доречно звернути на мовне оформлення цих промов. Під час такої рольової гри виявляються логічні взаємозв'язки багатьох навчальних дисциплін.

Отже, навчальні лінгвокультурологічні потенції ділової (рольової) гри є дуже широкими - від того, щоб розкрити можливості особистості, мотивувати її пізнавальну діяльність, до того, щоб виявити логічні взаємозв'язки багатьох навчальних дисциплін, що дозволить у синтезі вдосконалити моно- та білінгвальну мовну/мовленнєву компетенцію сучасної молоді, для якої мова - це серйозне знаряддя і професіоналізму, і успішної життєдіяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ипатова И.С. Нериторические вопросы риторики / Русское слово в мировой культуре. Материалы X Конгресса МАПРЯЛ.-Том IV. Проблемы преподавания русского языка: обучение и контроль,- СПб.:Политехника,2003.-С.35-45.
2. Онуфрієнко Г.С. Мовна підготовка юристів: концепція, сучасні технології, творчі пошуки // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції «Проблеми функціонування державної мови в Україні та методи її викладання у навчальних закладах системи МВС.-7-9 квітня.-Львів,1997.-С.21-30.
3. Онуфрієнко Г.С. Мовленнєва культура фахівця: напрями і засоби формування у закладах вищої освіти // Етнокультурні процеси на Півдні України в ХІХ-ХХ ст. Збірка наукових праць ІІІ Регіональної наукової конференції.-14-15 вересня.-Запоріжжя: ЗДТУ,2000.С. 189-192.
4. Онуфрієнко Г.С. Мовна компетенція як обов'язкова умова якісної професійної підготовки національних кадрів у галузі права // Матеріали Всеукраїнської конференції «Лінгводидактичні основи вивчення української мови студентами неспеціальних факультетів».-Донецьк: ДонУ,2000.-С. 16-22.
5. Онуфрієнко Г.С. Фахова культура юристів у ракурсі термінологічної компетенції та комунікативної освіченості: сучасний стан і перспективи // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. Збірник наукових праць. -2001. -№ 3(6). -С.323-333.
6. Онуфрієнко Г.С. Мовна компетенція курсанта як потужний чинник його інтелектуалізму в процесі здобуття вищої юридичної освіти // Всеукраїнська наукова конференція «Проблеми гуманітаризації, гуманізації та впровадження новітніх педагогічних технологій у навчальних закладах МВС України».-Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України.-22 листопада.-2002.-С.161-163.
7. Онуфрієнко Г.С., Таранова Н.В. Українська мова в тестових завданнях для юристів. Поглиблений курс:Навчальний посібник / За ред. Онуфрієнко Г.С.-Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 1999.-404с.
8. Онуфрієнко Г.С., Руколянская Н.В. Українська мова в комплексних завданнях для юристів:Навчальний посібник/За ред. Онуфрієнко Г.С.-Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України.-Запоріжжя,1998.-281с.
9. Онуфрієнко Г.С., Пазюк Н.В. Методичні рекомендації до проведення ділової (рольової) гри «Допитливі, кмітливі, критики» з навчальної дисципліни «Риторика» в курсантській та студентській аудиторіях.-Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України,2003.-8с.
10. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови в алгоритмічних приписах для юристів.Навчальний посібник.-Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України,2003.-145с.
11. Онуфрієнко Г.С. Риторика в практичних завданнях для юристів: Навчальний посібник: Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України,2002.-307с.
12. Онуфрієнко Г.С., Пазюк Н.В. Рольова гра як дієвий чинник формування мовленнєвої компетенції майбутніх слідчих // Матеріали науково-методичної конференції «Формування культури професійної мови фахівця: теорія і практика».-Донецьк: ДІВС України,2003.-С.109-112.
13. Онуфрієнко Г.С., Таранова Н.В. Гуманізація вищої освіти: формування і розвиток еристичних умінь та навичок у нефілологів // Збірник праць науково-методичної конференції «Сучасні проблеми підготовки інженерних кадрів».-29-30 жовтня.-Запоріжжя: ЗДТУ,1997.-С.32-33.
14. Онуфрієнко Г.С., Таранова Н.В. Рольова гра в контексті нетрадиційних методів навчання мовної культури // Тези доповідей Х науково-методичної конференції Житомирського військового інституту радіоелектроніки.-Ч.3. «Традиційні та нетрадиційні методи викладання мов».-Житомир: ЖВІРЕ,1999.-С.19-20.
15. Онуфрієнко Г.С., Таранова Н.В. Культурологічний потенціал навчальних занять з курсу «Риторика» / Етнокультурні процеси на Півдні України в ХІХ-ХХ ст. Збірка наукових праць ІІІ Регіональної наукової конференції.-Запоріжжя:ЗДТУ,2000.-С. 192-194.